

УДК 339.14

О. В. Чук,
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку,
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"

МЕТОДИКА АВС-АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ОЛІЙНО-ЖИРОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Усі системи управління запасами пов'язані з певним порядком контролю їх фактичного рівня на складах, що часто вимагає витрат фінансових, трудових та інформаційних ресурсів, особливо для багатьох номенклатурних запасів. Однак зазвичай із загального числа найменувань основна частка витрат на управління запасами припадає на відносно невелику їх кількість. Дану залежність демонструє АВС-аналіз.

All the stores management system, associated with a specific order to monitor their actual level of the warehouses, which often requires the expenditure of financial, human, and information resources, especially for the nomenclature of many stocks. However, usually the total number of items of major share of inventory accounting for the relatively small number. This demonstrates the dependence of ABC-analysis.

Ключові слова: АВС-аналіз, логістика, логістичні процеси, виробничі запаси.

ВСТУП

Сучасні підприємства потребують запровадження управлінської системи, яка дасть змогу ідентифікувати проблеми і можливості у фінансово-господарській діяльності підприємств, надаючи якісну інформацію про об'єкти матеріальних витрат і види діяльності. Види діяльності та об'єкти витрат — основа концепції АВС (обліку витрат за видами діяльності), яка визнана найефективнішою в зарубіжних компаніях в умовах все більшої конкуренції, а тому необхідна її адаптація і на вітчизняних підприємствах.

Також у сучасній практиці господарювання популярністю в логістиці, особливо в управлінні запасами, користується АВС-аналіз. Дійсно, він є простим і в той же час потужним інструментом аналізу, що дозволяє виявити об'єкти, що вимагають первинної уваги. АВС-аналіз базується на принципі Парето, суть яко-

го зводиться до наступного: контроль щодо невеликої кількості елементів дозволяє контролювати ситуацію в цілому. Часто ще сформульоване Парето правило іменують правилом 80/20, що можна тлумачити в такий спосіб: надійний контроль 20% номенклатурних позицій дозволяє на 80% контролювати систему управління виробничими запасами [1; 2; 3].

У праці А. Фішера зазначається, що існує безліч методів виділення груп номенклатурних позицій в АВС-аналізі [4]:

- емпіричний;
- метод суми;
- диференціальний метод;
- метод багатокутника;
- метод дотичних;
- метод петлі.

Серед основних факторів, що можуть впливати на присвоєння виробничим запасам номенклатурної позиції тієї або іншої категорії кон-

Таблиця 1. Статистичні дані для ABC-аналізу структури виробничих запасів олійно-жирового підприємства

		Види витрат, тис. грн.				
		Вартість запасів	Транспортно-заготівельні витрати	Інші витрати	Разом:	
Види виробничих запасів	1	Сира олія	180,324	5,567	1,204	187,095
	2	Преформи для ПЕТ-пляшок	16,133	0,746	0	16,879
	3	Клей	0,123	0,014	0	0,137
	4	Етикетки	1,467	0,078	0	1,545
	5	Термоусадочна плівка	0,547	0,186	0	0,733
	6	Перлітовий порошок	4,23	1,238	0,287	5,755
	7	Лузга	4,558	1,874	0,541	6,973
	8	Пар	0,234	0,054	0,045	0,333
		Разом:	207,616	9,757	2,077	219,45

тролю, Д. Фогарті, Дж. Блекстоун і Т. Хоффманн виділяють наступні [5, с. 258—260].

1. Річний обсяг використання (споживання) номенклатурних позицій у вартісному вираженні.

2. Ціна одиниці номенклатурної позиції.

3. Дефіцитність номенклатурної позиції.

4. Доступність ресурсів для виробництва номенклатурної позиції.

5. Тривалість циклу для номенклатурної позиції.

6. Вимоги до збереження номенклатурної позиції (спеціальні вимоги до температурного режиму, вологості і т.п.).

7. Ризик злодійства.

8. Термін збереження.

9. Витрати внаслідок відсутності номенклатурної позиції на складі в необхідний момент часу.

10. Ступінь стабільності конструкцій виробів, у яких застосовується номенклатурна позиція.

11. Інше.

Для запровадження методики ABC-аналізу виробничих запасів олійно-жирових підприємств пропонується обрати емпіричний метод. Емпіричний метод полягає в розділенні об'єктів на групи на основі усереднених результатів раніше проведених досліджень.

Найбільш поширений варіант передбачає наступні кордони: А — 80% і В — 95%. Можуть бути використані інші варіанти емпіричного методу, у тому числі розділення на більшу кількість груп залежно від кількості об'єктів аналізу.

Зазвичай при здійсненні ABC-аналізу вручну (за методикою, яку пропонують теоретичні джерела) для розрахунку витрат на запаси за період (при оцінюванні за вартісним параметром) враховуються лише дві величини: потреба в запасах, виражена в натуральному вимірі, та ціна одиниці запасів. Без врахування витрат на придбання результату даного аналізу вбачаються неточними. На підставі даних бухгалтерського обліку (у якості статистичної бази) доцільно оцінити структуру витрат на виробничі запаси, що потребує розробки певної методики аналізу має. Реалізація методики ґрунтуватися на врахуванні наступних параметрів.

Таблиця 2. Хід ABC-аналізу

Вартість виробничих запасів						Транспортно-заготівельні витрати						Інші витрати					
1		2	3	4	1		2	3	4	1		2	3	4			
1	Сира олія	180,324	180,324	86,9	A	1	Сира олія	5,567	5,567	57,1	A	1	Сира олія	1,204	1,204	58	A
2	Преформи для ПЕТ-пляшок	16,133	196,457	94,6	B	7	Лузга	1,874	7,441	76,3	A	7	Лузга	0,541	1,745	84	B
7	Лузга	4,558	201,015	96,8	B	6	Перлітовий порошок	1,238	8,679	89	B	6	Перлітовий порошок	0,287	2,032	97,8	C
6	Перлітовий порошок	4,23	205,245	98,9	C	2	Преформи для ПЕТ-пляшок	0,746	9,425	96,6	B	8	Пар	0,045	2,077	100	C
4	Етикетки	1,467	206,712	99,6	C	5	Термоусадочна плівка	0,186	9,611	98,5	B	2	Преформи для ПЕТ-пляшок	0	2,077	100	C
5	Термоусадочна плівка	0,547	207,259	99,8	C	4	Етикетки	0,078	9,689	99,3	C	3	Клей	0	2,077	100	C
8	Пар	0,234	207,493	99,9	C	8	Пар	0,054	9,743	99,9	C	4	Етикетки	0	2,077	100	C
3	Клей	0,123	207,616	100	C	3	Клей	0,014	9,757	100	C	5	Термоусадочна плівка	0	2,077	100	C
Разом:		207,616	X	X	X	Разом:		9,757	X	X	X	Разом		2,077	X	X	X

Етапи проведення аналізу (відповідно до стовпчиків у таблиці):

1. Ранжирування запасів за обраним показником.

2. Розрахунок кумулятивної суми за обраним показником.

3. Розрахунок відсотка даної кумулятивної суми у загальній сумі.

4. Надання кожному виду запасів відповідної категорії.

1. Методика ведення обліку транспортно-заготівельних витрат: розподіл їх на первісну вартість виробничих запасів одночасно з їх оприбуткуванням чи акумулювання на окремому субрахунку із періодичним списанням.

2. Практика придбання виробничих запасів. Зрозуміло, що у випадку, коли усі виробничі запаси транспортуються у сукупності (що досить мало ймовірно, але показово у тенденційному аспекті), то для застосування запропонованої методики слід спочатку здійснити досить ґрунтовний аналіз з метою визначення сум транспортно-заготівельних витрат, що припадають на кожний конкретний вид запасу.

3. Класифікація виробничих запасів, на основі якої на підприємстві побудовано робочий план рахунків. Зрозуміло, що укрупнення номенклатурних позицій по групах призводить до втрат точності результатів аналізу.

Формування статистичної бази для даного аналізу здійснюватиметься одночасно із формуванням первісної вартості виробничих запасів при оприбуткуванні їх на баланс підприємства. У випадках, коли певні витрати на придбання, пов'язані з кількома номенклатурними позиціями, обліковуються на окремому рахунку, програма має за визначеними параметрами розподіляти їх між виробничими запасами для заповнення форм накопичення статистичних даних.

Сутність методики, що розглядається, полягає в одночасному проведенні АВС-аналізу виробничих запасів за кожним видом витрат. Найбільш загальноприйнятою вбачається наступна класифікація витрат, що складають первісну вартість виробничих запасів, які купуються за плату:

- 1) купівельна вартість (ціна за контрактом);
- 2) транспортно-заготівельні витрати;
- 3) інші витрати, пов'язані із придбанням запасів.

У такому випадку АВС-аналіз виробничих запасів проводиться тричі за зазначеними видами витрат. На основі цього для кожного виду виробничих запасів визначається категорія у відповідності до кожного виду витрат. Після цього кожній номенклатурній позиції виробничих запасів привласнюється узагальнена категорія, яка складається з трьох послідовних (у відповідності до наведеного переліку витрат) категорій за даними проведеного тричі АВС-аналізу. Реалізацію методики АВС-аналізу виробничих запасів на олійно-жирових підприємствах наведено в табл. 1 та табл. 2.

Виділимо наступні практичні напрями застосування запропонованої методики.

1. Основним прикладним аспектом даної методики є виділення напрямів мінімізації витрат на придбання виробничих запасів, з яких сформована їх первісна вартість. Відзначимо, що в сучасних умовах підприємство постійно вишукує шляхи зниження витрат, однак це стосується в основному зниження купівельної вартості запасів або ж витрат на придбання, але без ув'язки їх з конкретними запасами.

2. Результати проведеного аналізу складають базу для логістичних досліджень. Тут мова йде про прийняття рішень у галузі логістики, які базуються на результатах дослідження, та зіставлення даних принципово нового типу у порівнянні з тими, якими зазвичай оперує відділ логістики. Тобто при передачі даних по ланцюгу: бухгалтерський облік — управлінський аналіз — логістика — можливе виявлення резервів та напрямів мінімізації витрат та оптимізації наявних логістичних процесів (переважно транспортування). Слід зазначити, що в умовах автоматизованих систем управління такі інтеграційні процеси зі створення єдиної інформаційної бази даних є досить типовими.

ВИСНОВКИ

АВС-аналіз полягає у виявленні та оцінюванні кількісних значень небагатьох величин, частка яких у загальній сукупності вартісних показників найбільша. Завдяки цьому вдається сконцентрувати увагу на пріоритетних напрямках зниження собівартості продукції, а також визначити шляхи підвищення обсягів її реалізації.

Література:

1. Пономарьова Ю.В. Логістика: навчальний посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 328 с.
2. Теория и практика управления материальными потоками (логистическая концепция) / В.Е. Николайчук, В.Г. Кузнецов. — Донецк: ДГУ, 2006. — 412 с.
3. Гаврилов Д.А. Управление производством на основе стандарта MRP II. — СПб: ИД "Питер", 2002. — 358 с.
4. Фишер А. Методы выделения групп в АВС-анализе // Логистика и Управление. — 2008. — № 1. — С. 58—66.
5. Donald W. Fogarty, John H. Blackstone, Jr., Thomas R. Hoffmann. Production and inventory management. — 2th ed. — South-Western College Publishing, Cincinnati, 1993. — 874 p.